

**СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНІ ПЕРЕДУМОВИ
МІЖКУЛЬТУРНОГО НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНИХ МОВ
ЇЇГО РЕАЛІЗАЦІЯ В КОМПЕТЕНТІСНО
ОРІЄНТОВАНОМУ ЗМІСТІ СУЧАСНИХ ШКІЛЬНИХ
ПІДРУЧНИКІВ**

Редько В. Г.

д-р пед. наук, доцент, старш. наук. співроб.
завідувач відділу навчання іноземних мов
Інститут педагогіки НАПН України

У 1970-ті роки елемент культури почав активно входити до змісту навчання іноземних мов. У педагогічній пресі з'являються думки про необхідність оволодіння культурною інформацією в такий спосіб і в такому вигляді, як це представлено в культурі народу, що спілкується мовою, яка вивчається. Відповідно, у чинних на той час підручниках через навчальні тексти і діалоги автори почали ширше пред'являти країнознавчу інформацію.

Починаючи із середини 1980-х років інтенсивно розробляються ідеї *інтегрування культури в теорію і практику навчання іноземних мов*. Значною мірою це було зумовлено різнобічним дослідженням і розвитком проблеми комунікативної компетентності. У зв'язку з цим уже в 1990-ті роки до методичної термінології почали впевнено входити поняття «*міжкультурна компетенція*» (cross-cultural competence) і «*міжкультурне навчання*» (cross-cultural education). У цей період комунікативна методика переходить на новий етап розвитку, пов'язаний із пошуком шляхів взаємопов'язаного комунікативного, соціокультурного і когнітивного розвитку школярів. Ця тенденція передбачає актуалізацію їх особистості через пізнання чужої для неї дійсності та сприйняття іншої культури. Не випадково новий напрям у розвитку пов'язується з такими поняттями як «*соціокультурний підхід*», «*інтегроване країнознавство*», «*культурологічний підхід*», «*міжкультурне навчання*», «*діалог культур*» [3].

Міжкультурний підхід до навчання іноземних мов ґрунтується на наукових засадах, об'єктивно зумовлених певними соціально-педагогічними чинниками. Останніми роками він оформився в пріоритетний об'єкт наукових досліджень і сприяв появі концепції взаємопов'язаного навчання іноземної мови і культури народу її носіїв. Насамперед це зумовлено сучасним розвитком міжнародних відносин, мобільністю громадян різних держав, глобалізацією світової спільноти. Небезпідставно ця особливість знайшла чіткий відбиток у державних стандартах, навчальних програмах, концепціях змісту навчальної літератури, підручниках і посібниках [1]. Зобразимо на рисунку чинники впливу на актуальність упровадження парадигми міжкультурного навчання іноземних мов (рис. 1).

ACTUAL PROBLEMS OF SCIENCE AND PRACTICE

Рис.1. Чинники впливу на актуальність упровадження парадигми міжкультурного навчання іноземних мов у змісті шкільних підручників

За цих умов дуже важливо знайти засоби впливу на перетворення різноаспектності мов і культур із чинника, що перешкоджає діалогу між представниками різних соціумів, у засіб взаєморозуміння й збагачення, в інструмент творчого розвитку соціально активної та самостійної особистості. До таких механізмів можна віднести іншомовну освіту, яка ґрунтується на міжкультурній парадигмі та своєю провідною стратегією відстоює принцип багатомовності й полікультурності, що забезпечує соціальну й академічну мобільність молоді. Окрім того, в оновлюваному багатовимірному з погляду мов і культур світі *цінність досвідупостається цінності творчості та розвитку особистості в динамічно змінному світі*. Соціальна й академічна мобільність особистості допомагає їй глибше відчувати свою належність до рідного народу й одночасно усвідомлювати себе громадянином країни і суб'єктом полікультурної та мультилінгвальної цивілізації. Саме такі соціальні зміни у свідомості сучасного школяра зумовлюють активне залучення особистісно орієнтованих технологій до процесу навчання іноземних мов. Головне їх призначення – трансформувати парадигму освіти, замінивши її традиційний аспект «*учитель – підручник – учень*» на «*учень – підручник – учитель*» [2]. Така парадигма відбиває гуманістичний напрям у філософії, психології, педагогіці.

ACTUAL PROBLEMS OF SCIENCE AND PRACTICE

Аналізуючи сьогоденній глобалізований світ із його швидкоплинними міжнародними соціально-економічними процесами та полікультурною реальністю, ми зробили певні узагальнення, що зумовлюють дещо змінити погляди на сучасну людину, яка різнобічно відчуває на собі вплив чинного соціуму:

– особистість перебуває в центрі постійно змінного світу, що зумовлює два висновки: 1) для кожної особистості є значущим власний світ сприймання навколишньої дійсності; 2) цей внутрішній світ не може бути пізнаним повністю ніким і ззовні;

– людина сприймає навколишню дійсність через призму власного ставлення і розуміння;

– індивід намагається пізнати самого себе і самореалізуватися; він виявляє внутрішню потребу до самовдосконалення, котре необхідне для розвитку особистості, але його можна досягти лише в результаті спілкування;

– самовдосконалення й розвиток відбуваються через взаємодію з навколишнім середовищем, з іншими людьми. Зовнішня оцінка є досить суттєвою для людини, для її самопізнання, що досягається шляхом прямих і опосередкованих контактів.

Ці ідеї охоплюють усі сфери людської діяльності, а тому не випадково відбиваються й на сутності сучасної парадигми шкільної іншомовної освіти, зокрема на її тенденції щодо врахування іншомовних комунікативних намірів учнів і пізнання навколишнього світу, наприклад культури, засобами іноземної мови. Це зумовлює реалізацію принципу взаємопов'язаного навчання мови і культури. При цьому варто зазначити, що весь період розвитку комунікативного підходу засвідчив, що вміння взаємодіяти на міжкультурному рівні необхідно формувати спеціальними засобами і в спеціальних умовах. Несформованість цих механізмів може спричинити певне непорозуміння між комунікантами, унаслідок чого не будуть досягнуті прогнозовані цілі, заради яких відбувається мовленнєва взаємодія. Надання пріоритетів міжкультурній комунікації зумовлює зміну дидактичної парадигми і певне переорієнтування підходів до визначення/оновлення змісту та технологій навчання іноземних мов. Сама ж необхідність формування в учнів здібності до міжкультурної комунікації призводить до змін у поглядах на закономірності процесу навчання цього предмету в закладах загальної середньої освіти, на засоби досягнення його ефективності, а також на відповідність змісту підручників визначеній стратегії.

Список літератури

1. Редько В.Г. Міжкультурне спілкування – пріоритетна тенденція конструювання змісту навчання іноземної мови. Наук. часопис Нац. пед. ун-ту ім. М.П. Драгоманова. Серія 5. Пед. науки. Вип. 14. Київ : Нац. пед. ун-т ім. М.П. Драгоманова, 2009. С. 127–132.

2. Редько В. Г. Дослідження ефективності змісту шкільних підручників з іноземної мови: процедура, технології, результати. *Проблеми сучасного підручника* : зб. наук. праць Ін-ту педагогіки НАПН України / гол. ред. В. М.